

..... Σ Η Μ Α

Ο.-

'Από τήν Ποντιακή λαογραφία. - 'Ο συμβολισμός στη Δημοτική ποίηση. - Κείμενο Στάθης Ευσταθιάδου. Μουσική επιμέλεια 'Ηρ. Κοκοζίδης, στη λύρα ὁ Γιωργούλης.

..... τό σῆμα σβῆνει

Σήμερα, ἀγαπητοί ἀκροαταί, στήν ἐπιτομή μας, θά ποῦμε δυό λόγια γιά τόν συμβολισμό στήν ποίηση καί εἰδικότερα στήν Δημοτική ποίηση. 'Αφορμή μᾶς ἔδωσε ἕνα πολύ αἰσθηματικό καί συγκινητικό δημοτικό ποίημα, ποῦ μᾶς ἔστειλε ὁ ἀκροατής μας Παναγιώτης Στολτίδης ἀπό τήν Πολύχνη-Θεσ/νίκης, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπό τήν περιοχή Κάρς.

'Αλλά ἄς ἀκούσουμε πρῶτα ἕνα σκεπὸ τῆς περιοχῆς Κάρς, ὅπου, ὅπως τονίσαμε καί ἄλλοτε, ἡ Ποντιακή λαϊκή μουσική Παράδοση συνεχίστηκε, κατὰ βάσιν, ἀλύτρωτη μέχρι τέλους.

..... ΔΥΡ - ΤΡΑΓ

'Ας ἔρθουμε τώρα στόν συμβολισμό καί στή σημασία του σάν ἕνα εἶδος μορφῆς, μέ τήν ὁποῖαν ἐκφράζεται ὁ ποιητής.

Πολλές φορές ὁ ποιητής δέν θέλει νά ἐκφραστῇ ἀπ'εὐθείας, γιά λόγους, ποῦ ὁ ἴδιος ξέρει καί ἐνδιαφέρουν ἀποκλειστικά αὐτόν. Τότε προσφεύγει στούς ὑπαινιδμούς καί στήν ἀοριστολογία μέ διάφορες εἰκόνες καί ἀσαφῆ λόγια, ὁπότε ἔχομε τή λεγόμενη ἀλληγορία. "Όταν ὅμως ὁ ποιητής χρησιμοποιεῖ σταθερά σύμβολα γιά τήν ἐκφραση ἰδεῶν καί συναισθημάτων, τότε ἔχομε τόν συμβολισμό.

'Ο συμβολισμός εἶναι τέχνη καί ὅταν εἶναι πετυχημένος, ἐξασφαλίζει πιά ἀποτελεσματικά τόν σκοπὸ, ποῦ ἐπιδιώκει ὁ ποιητής, ποῦ εἶναι ἡ ψυχική καλλιέργεια, ἡ πρόκληση συγκινήσεως καί γενικά ἡ πρόκληση τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ κοινοῦ.

'Ο ἐπώνυμος ποιητής, ἀνάλογα μέ τό ταλέντο καί τήν πνευματική του συγκρότηση, μᾶς παρουσιάζει τὰ πνευματικά του δημιουργήματα καί μᾶς ἀποκαλύπτει τόν ψυχικό του κόσμο. 'Η ἀπήχηση τῶν δημιουργημάτων του στήν ψυχὴ τοῦ ἀνδρός εἶναι ἀνάλογη καί ὁ βαθμὸς τῆς ποικίλει.

Στήν περίπτωση τῆς Δημοτικῆς ποίησης, τὰ πράγματα εἶναι λίγο διαφορετικά. 'Εδῶ ὁ ποιητής εἶναι ἀνώνυμος καί τό δημιούργημα του δέν πρόκειται νά ἐπιζήσῃ, ἂν δέν υἱοθετηθῇ, ἂν δέν ἀγαπηθῇ ἀπὸ τό λαό, ἀπὸ τό σύνολο. Αὐτό τό σύνολο εἶναι ἕνα εἶδος διυλιστηρίου, ἀπὸ ὅπου περνοῦν, ἂν περνοῦν βέβαια, τὰ λαϊκά δημιουργήματα κι' ἐπειτα ραφηνῶνται, γιά νά περάσουν ἐν συνεχείᾳ στήν αἰωνιότητα ἀπὸ τό

δρόμο της Παράδοσης. Και θα γίνει αυτό το θαύμα, γιατί τα τραγούδια των ανθρώπων ποιητών, δεν είναι μονάχα δικά τους προσωπικά τραγούδια, είναι τραγούδια του συνόλου και εκφράζουν συναισθήματα, αντιλήψεις και πόθους ολοκλήρου του λαού.

Νά λοιπόν γιατί στη Δημοτική ποίηση τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Και αυτή η διαφορά οδηγεί στο ακόλουθο συμπέρασμα: Ο συμβολισμός, ή έκφραση ιδεών και συναισθημάτων με τρόπο πλάγιο, με την χρησιμοποίηση συμβόλων, στη Δημοτική ποίηση, πρέπει να είναι κάτι το απλοϊκότερο, το καθαρότερο, γιατί πρέπει να είναι ανάλογο με την πνευματική στάση του λαού σαν συνόλου, αλλά ανάλογο και με την καθαρότητα και αγνότητα του γραφικού περιβάλλοντος της υπαίθριας ζωής, όπου, κατά κανόνα, άνθισε η Δημοτική ποίηση.

Κοντά στα ~~Ελληνικά~~ δημοτικά τραγούδια και τα Ποντιακά παρουσιάζουν την αναλογία τους από άποψη συμβολισμού. Πολλά είναι τα σταθερά σύμβολα, που χρησιμοποιεί ο Πόντιος λαϊκός ποιητής.

- Σήμερα άλλος ούρανός, σήμερα άλλη μέρα,

Ο ούρανός και η μέρα είναι σύμβολα, συμβολίζουν το πλάτος της χαράς και το μέγεθος της συγκίνησης για το νέο άντρογυνο.

- Σήμερα στεφανώνεται αητέν' τς την περιστέραν.

Ο αητέν' τς, ο αητός, είναι ο γαμπρός και η περιστέρα είναι η νύφη.

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Και τώρα το ποίημα, που μας έστειλε ο Παναγιώτης Στολτίδης, που αποτέλεσε την αφορμή για το θέμα της σημερινής έκπομπής.

Ακούστε τους στίχους:

Απόφ' είδα έναν δρομάν, άτόσον κι έχπαράγα,
Είδα 'ξέβα σέν ούρανόν, σά λίβια έταράγα,
είδα, μάνα, σ' έναν παχτσιάν δύο μικρά μηλέας,
σή ρίζαν άτουν είχανε πολλά άξιναρέας.

Ο ούρανός και τα σύννεφα και ο φόβος του άσχημου όνειρου, συμβολίζουν την ταραχή της ψυχής του έρωτευμένου. Και έπειτα οι δύο μηλιές συμβολίζουν τους δύο άγαπημένους, όπου κάποια κίβια θέλησε να τραυματίση το αίσθημά τους, δίνοντας τσεκουριές στη ρίζα του δέντρου της αγάπης.

Είδα, μάνα, σ' έναν παχτσιάν δύο μικρά άλάτια,
κι έφήνεν άτα άέρας, να έστεκαν ραχάτια.
Είδα, μάνα, σ' έναν δεντρόν δύο μικρά πουλιά,
έκελαηδοῦσαν θλιβερά κι έκλαιγαν μερακιά.

• • • • • Λ Υ Ρ Α • • • • •

Μοιρολόγι τό τραγούδι τοῦ ἔρωτα, μοιρολόγι θλιμμένο, ὅταν
ἀνάμεσα στίς δύο νεαρές ὑπάρξεις μποῦν ἐμπόδια, ὅταν παγεροί ἀνε-
μοὶ πασχίζουν νά παγώσουν τίς καρδιές τίς φλογισμένες.

• • • • • ἡ λύρα σταματᾷ • • • • •

Εἶδε, μάνα, εἶναν ἀητόν, ἐπέτανεν χοβλία,
ἐντῶκεν κι' ἐχώρτσεν ἀτός, τὰ δύο τὰ πουλιά.

Ἡ κακία σέ ὅλο της τό μεγαλεῖο, ποῦ τήν συμβολίζει ἐδῶ ὁ
γοργόπτερος ἀητός, κατορθώνει καί χωρίζει τοὺς ἐρωτευμένους.

Ἀπὸ σὴ μαύρη θάλασσαν, σὴ πέλαγου τῇ μέσεν,
μαρμαρένον ἐν τό ταφίν, χτισμένον ἐκ' ἀπὸς ἐν,
μαρμαρένον ἐν τό ταφίν καί τό σταυρόν ζυλένεν,
ἀρ πέτ' ἀτεν ἄς ἔρται κλαίει, τό πουλὶν, τὴν Ἑλένεν.

Ἀφοῦ ὁ ἐρωτευμένος νέος μέσ' στό ὄνειρό του δοκίμασε τόν πιό
φοβερό πόνο, τόν πόνο τοῦ χωρισμοῦ, τοποθετεῖ τόν ἑαυτό του μέσα
σέ τάφο κι' ἔπειτα στέλνει μήνυμα στήν ἀγαπημένη του νά ἔρθῃ στό
μνήμα καί νά τόν κλάψῃ. Καί ὅλα αὐτὰ σέ ὄνειρο.

Πέρα ἀπὸ τὰ σύμβολα τοῦ ποιήματος, ὁλόκληρο τό ποίημα συμβο-
λίζει τὴν ἀγωνία τοῦ λαϊκοῦ ποιητῆ, τοῦ ἐρωτευμένου νέου, ποῦ καί
στὸν ὕπνο του ἀνησυχεῖ, φοβᾶται γιὰ τὴν Καλὴ του, φοβᾶται τὴν κα-
κία τοῦ κόσμου. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι, νά βλέπῃ τέτοια ὄνειρα.

Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸν ἀγαπητό ἀκροατῆ μας, Παναγιώτη Στολ-
τίδη, ποῦ ἀνταποκρίθηκε στίς ἀνάγκες τῆς λαογραφικῆς μας ἐκπομπῆς

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Συνεχίζομε τὴν ἐκπομπή μας μέ δίστιχα, ποῦ μᾶς ἔστειλε ὁ
Μιχαὴλ Γεωργιάδης, ἀπὸ τὴν Ἀλυστράτη-Δράμας, ὁ ὁποῖος ἀνάμεσα
στὰ ἄλλα εὐγενικά του λόγια, καί ἀφοῦ ἐκφράζῃ τὸν ἐνθουσιασμό του
γιὰ τὴν ἐκπομπή μας, σημειώνει στό γράμμα του, ὅτι οἱ γονεῖς του
κατάγονται ἀπὸ τὴν Κερασσοῦντα καί ὅτι τὰ δίστιχα τὰ κατέγραψε
ἀπὸ τῆ γιογιὰ του. Αὐθεντικὴ λοιπὸν ἡ πηγὴ. Τὸν εὐχαριστοῦμε θερμὰ

Σεβτάν ἔχω, σεβτάν πουλῶ, σεβτάν κουμανταρίζω,
τὸν σεβταλὴν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ μακρὰ γνωρίζω.

Ὁ σεβταλὴς ὁ ἄνθρωπον, κεῖται καί κι κοιμᾶται,
τὰ ἄγρια τὰ μεσάνυχτα ἀναλλάζ', καί πᾶει, χάται.

Ἡ γιάσμας ἐν κούτρουνον, ἡ φοτὰ σ' ἑρανεάον,
κόρη, τ' ἐσὸν τό τέρεμαν, Τούρκιον ἑφτάει Ρωμαῖον.

Συλλογισμένος πορπατῶ καί μαναχὸς θαμάζω,
πῶς κι ραῖζνε τὰ ραχιά, ὄνταν ἀναστενάζω.

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Τόν άκροατή μας, από τό Χέρσο-Κιλίς, 'Αριστοτέλη Κωνσταντινίδη, συγχαίρομε γιά τό ένδιαφέρον του γύρω από τήν Ποντιακή Ιστορία καί λαογραφία.Θά περιμένωμε τή συλλογή σου, άγαπητέ μας φίλε, τή συλλογή Ποντιακών τραγουδιών, πού θά τά καταγράψης από γρηές καί γέρους.

... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ ...

Αυπούμεθα, πού δέν μπορούμε νά άνφερώμε όνόματα άκροατών, πού μάς έστειλαν έπιστολές, όπου μάς ζητούν νά τούς χαρίσουμε τραγούδια. Στήν έμπομπή μας μνημονεύονται μονάχα τά όνόματα άκροατών, πού μάς στέλουν είτε τραγούδια, είτε άνένδοτα - ύλινδ λαογραφικό - από τό όποιο έχει ανάγκη ή έμπομπή μας καί έπομένως βρίσκει θέση στά πλαίσιά της.

... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ ...

'Ο λαογραφικός μας όμιλος, τόν όποϊον άκούτε κάθε Κυριακή, αύτή τήν ώρα, από τό στρατιωτικό ραδιοφωνικό σταθμό Θεσ/νίκης καί ό όποϊος άποτελεϊ τμήμα του Ποντιακού λαογραφικού θιάσου Θεσ/νίκης μέ προθυμιαν καί χαρά άνταποκρίνεται στήν αίτηση του Ποδοσφαιρικού στallόγου " Φοίνιξ " τής Πολίχνης, όπου ό Ποντιαός θιάσος Θεσ/νίκης θά δώση τήν μεταπροσεχή Τετάρτη τό βράδυ 22 Αύγουστου Ποντιακό θέατρο. 'Η παράσταση θά δοθῇ από τήν Εύσταθιάδη στόν θερινό κιν/φο τής Πολίχνης καί αί είσπράξεις θά διατεθούν υπέρ του Ταμείου του ποδοσφαιρικού σtallόγου " Φοίνιξ ".

Στίς 22 Αύγουστου, ήμέρα Τετάρτη καί ώρα 8.30 μετά μεσημβρία ό Ποντιαός θιάσος Θεσ/νίκης δίνει παράσταση στήν Πολίχνη μέ τό έργο " Έργατα καί δουλεία " του συγγρ. Σταθ. Εύσταθιάδη. Σκηνοθεσία Μιχάλη Κυνηγόπουλου-καλλιτεχνική διεύθυνση 'Ηρ. Κοκοζίδη. Σύμπραξη Πέτρου 'Ιγνατιάδη. Συμμετέχει ή βραβευθεΐσα χορευτική όμάς Νίκου Σφαταρίδη, πού στό πρόγραμμά της περιλαμβάνει πόν πυρρίχιο χορό " σέρα ". Στή λύρα ό καλλιτέχνης της, ό Γιωργούλης.

... Σ Η Μ Α ...

Μετεδόθη ή έμπομπή μας - από τήν Ποντιακή λαογραφία -, πού τό θέμα της σήμερα ήταν". 'Ο συμβολισμός στή Δημοτική πόλινση " Κείμενο Σταθ. Εύσταθιάδη.

... τό σήμα σβήνει ...